

NEGYEDIK BÉLA KIRÁLY

A MARGITSZIGETEN

vagy

A MARGITSZIGETI APÁCÁK.

Történelmi színmű egy felvonásban, hiteles kútforrások után.

Pótfüzet a „Margitsziget történelme” című műhöz.

Ára ábrákkal 50 kr.

Történeti idő: 1260.

Történethely: Budapesten a Margitsziget.

Írta Öri G. György tanár.

Utánnyomás és fordítás joga fenntartatik.

KASSA,

„PANNONIA” KÖNYVNYOMDA ÉS KIADÓ-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1876.

7 21040

NEGYEDIK BÉLA KIRÁLY

A MARGITSZIGETEN

vagy

A MARGITSZIGETI APÁCÁK.

Történelmi színmű egy felvonásban, hiteles kútforrások után.

Pótfüzet a „Margitsziget történelme“ című műhöz.

Ara ábrákkal 50 kr.

Történeti idő: 1260.

Történethely: Budapesten a Margitsziget.

Irtta Őri G. György tanár.

KASSA,

„PANNONIA“ KÖNYVNYOMDA ÉS KIADÓ-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1876.

S z e m é l y e k :

VI. Béla. magyar király.

Mária, neje.

Sabina, leánya.

Kunigund, onokája.

II. Ottokár, cseh király

Brandenburgi Otto, rokona

Uhlrich, Karinthia hercege

} Ottokár kíséretében.

Tamás, Magyarország nádora.

Pál, székesfehérvári prépost, a király alkoriátnoka.

Herrand, királyi főlovászmester.

Mózes, pozsegai gróf, Sopronmegye ispánja, Kunok főbirája.

Adelháid, Mózes nővére, Mária királyné udvarhölgye.

Marcell, a domokos-rend tartományi főnöke.

Fernando, udvari bolond.

Erzsébet néne, gróf Budaméri István leánya, a margitszigeti domokos-nők perjelnöje.

Margit néne, IV. Béla leánya.

Margit nénike, IV. Béla onokája.

Erzsébet nénike, V. István ifjabb király leánya.

Olympiás néne, gróf Budaméri Tamás özvegye.

Erzsébet nénike, Olympiás leánya.

Margit néne, Mátyás erdélyi hercegnek anyja.

Alexandrina néne, ajtóőrnö.

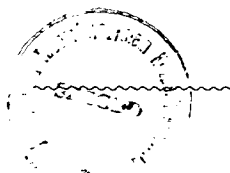
Ágnes néne, **Margit** királyi hercegnő felszolgálónője.

Katalin, koldusnö.

Ilka, leánya.

Domokos-apácák.

Több apáca, udvari szolgál.

91040

Első jelenet.

(Délelőtti órák.) A zárdá fényes kertje, mely a színenek és jobboldali színfalak felé terül, — a baloldali színfalak a zárdá hátsó szárnyát tüntetik egy díszes főajtóval, mely a zárdából a kertbe vezet, — a kertben látszanak itt-ott vallásos szobrok, ugrókút, kis kápolna sat., — a zárdai épület nagyszerűnek és igen díszesnek, fényesnek mutatkozik a látható részekből is.

Alexandrina, Katalin és Ilka.

(Jőnek a zárdából.)

Alex. No lásd — jó asszonyom! — e kertben itt —
Nézd csak körül magad — szépen elandaloghatsz.
A Nóna végeztével itt leend
Azonnal Margit néne.

Katalin. A kegyes!

Alex. Ilyenkor szent elmélkedéseit,
A hajnaliakat jegyezgeti
Írásba, mit soha el nem mulasztott.

Katalin. De nem fog-e neheztelni reám, hogy én —
Rongyváz háborgatom kérelmeimmal?

Alex. Ne aggódjál!

Katalin. S zavarom szent magányát?

Alex. Nem első vagy, ki hozzá fordul így!
S legkedvesebb vendégei ti vagytok,
Szükölködök. — Megosztja, — sőt elosztja,
Há van mije, mind! — s éltaláltad az
Alkalmat. Épen most küldött fivére
Az ifju király, drága, szép, sok új
Ajándokot.

Katalin. Oh! végre bár csak egy — —

Alex. Ne kétkedjél! — őrangyalod hozott
Ide. S nagyon nyomásztó helyzeted?

Katalin. A véginségnek adáz karjai
Szorongatnak. S nem annyira magam,
Mint e lány, árva onokám miatt
Epedek lelke- és szívemben. — Én —
Im ily ágról-szakadt szegény — vagyok
Egyetlen gyámolya. Koldulva jöttünk
Öt-napjárásról eddig. Arcom égett, —
E gyöngé lánynyal másnak ajtaján!
Oh Istenem!

Alex. Én azt hívé, hogy ő
Lányod, — s onokád! — Hát elárvula?!
Ha nem növelném nagy fájdalmidat,
Szeretném hallani nehéz sorod.

Katalin. Szívesen elmondom. Az üldözöttnek ír
Gyanánt esik, kivált ha résztvevő
Kebel szavára tárulhat föl oly
Titokteli s elfojtott belseje.
Előkelő volt férjem e hazában,
Ép Margit atyja Béla, a király,
Mindjárt uralkodása kezdetén
Fosztá meg birtokaitól s magát
Örökre számüzé fiammal együtt.
A mi kevés magamnak megmaradt,
Azt hű menyem utánok hordta el
Titokban a külföldre. Férjem ott halt.
Menyem az utolsót vivé, s amint
Tudósítának, — utközben veszett el.
Fiam, nem győzve várni a segílyt,
S a honvágy és a vágy meglátni, bár
Csak egyszer is egyetlen gyermekét,
Kit még soha nem láta, készteték,
S titokban elindult haza felé.
Ezer nyomor és sok veszély után,
Két hó előtt, megtörve, készen a
Halálra, érkezett közénk, s csakis

Búcsút vehetvén tőlünk pár szavában,
 Átköltözött. Hazánk göröngyei
 Fedik legalább. Nyughelyére egykét
 Utolsó fillérem tévé szegényt! — (*Könyeit törli.*)

Alex. Fájdalmaid nagyok, — de részben immár
 Tompultak, mert idősek. Szenvedéseid
 Iszonyuak lehettek.

Ilka. (*Folyvást könyez.*)

(*A zárda tornyából harangszó, a folyosókról csengetés
 hallatik.*)

Alex. Hiv a szent hang.
 Boesássatok meg! A Hórára mennem
 Kell! Visszajövök majd hozzátok én is, —
 Járjátok addig a kertet meg, — és
 Legyetek nyugton, — jobbra forduland
 Keserű sorsotok, — én biztosítlak. —
 El nem hagyott az Isten bennetek.
 Véghetlén jószág ő. Vigaszt hoz ő
 Az özvegyeknek s árváknak bizonynyal. —
 Az égnek angyalai legyenek
 Körületek. (*Be balra.*)

Második jelenet.

Katalin. Oh mily kegyes alak

E szűz!

Ilka. Szavára szinte megnyugodtam.

Katalin. Magam is szinte megkönnyebbülék.

(*Gyöngén, de folyvást hallatik az apácák kar-imája.*)

Ilka. Anyám! Halld csak! — mi az? — im mintha egy
 Nagy mennyei kar zendült volna meg.

Katalin. Az apácák kara most zengi a
 Zsoltárokat latin nyelven.

Ilka. Mi szép!

Valahol itt imáznak.

- Katalin. Ott ama
Nagy s magas ablakok mögött lesz a kar, — ott
Együtt vannak mind. —
- Ilka. Mind! — Sokan lehetnek.
- Katalin. Ugy mondják, hogy fölül a hetvenen.
- Ilka. Be szép hely ez anyám! —
- Katalin. Királyi mű.
- Ilka. Be szeretnék itt lakni én is.
- Katalin. Úgy
Apácává kellene lenned itt — leányom! —
- Ilka. Lennék örömet.
- Katalin. S megtudnád tagadni —
Te a világot? —
- Ilka. Ama szűz alakján,
Nyílt arcán, lelkületén legvalóbb
Elégedettség s boldogság sugárzik, —
Anyám! — hidd: boldog én — csak itt lehetnék.
- Katalin: Igaz, hogy e helynek fensége, mely
Az embert meglepi; — az épület
Méltóságos, magasztos idoma, —
E nagyszerű, fényes — vallásosan
Bájos kert, melynek minden tárgya szinte
Kapocs az égiekhez és oda
Emel, — e szent magánynak csendje, s abban
E terepélyes, nyájasan komoly idősb
Fák ágainak, — e sűrű liget
Dús lombjainak ünnepélyes és
Hallkabb zúgása, mely a kis madárcák
Harsány csicsergéseivel vegyülve, mintegy
Együtt dicsérik mind az ég urát a
Szűzek karával, — még magát a more
Dunát is — mély hullámi lassudad
Hömpölygésiben íme itten szinte meg
Állítják, — és időzni látszik itt. —

Annál erősebb, legbensőbb hatással
 Fogják meg az érzékeny emberi
 Keblet. — Egy édes ihlet, — egy varázs-teli
 Érzet s egy szent sugallat ömli át
 S feszíti a szívet, — malaszt ragadja el
 Az embert, és kész itten élni, halni, —
 Ide vagyok teremtvé, híva, — mondja —
 Nem távozom, távoznom nem szabad! —

(A templomból erős karének hallatik, rövid harangszó után.)

Ilka. Így kifejezni nem tudám magam, — de épen
 Így érzek anyám! —

Kat. Hallgassuk óh —
 Hallgassuk ezt leányom! — angyalok,
 Úr angyalai zengenek fölöttünk! —

(Hallgatják a karéneket.) Rerum Deus tenax vigor.

A világ föntartója, nagy
 Isten! — ki meg nem változol, —
 A nap tűzének ura vagy,
 Világa csak szavadra foly. —
 Az estre is add fényedet,
 Hogy meg ne szűnjék életünk, —
 Holtunkra nyiljék szent eged!
 Hol örök fényre ébredünk.

(A karének után három, rövid szakasz harangoztatik.)

Katalin és Ilka *(a harangszó alatt térdre bórulva imáznak lehajtott fővel.)*

Harmadik jelenet.

Erzsébet perjeltnő, Margit és Alexandrina *(jönnek balról s az ajtónál maradva, hallgatják Ilka szavait észrevétlenül.)*

Ilka *(bénvel.)* Egy szent sugallat ömli át s feszíti
 Szívemet, és malaszt ragadja el
 Most lelkemet, — kész vagyok itten élni halni. —
(elhatározottan.)
 Nem távozom; távoznom nem szabad! — *(Föl áll.)*

Kat. De leányom! mit gondolsz — s mit beszélsz
Te ily szegény?! — be sem vehetnek itt! —

Ilka. Meglakhatom ott a barlangban is! —

Kat. Leányom! — csillapítsad e hevet,
Ez elragadtatásodat! —

Margit *(előlép.)* Nem úgy
Testvér! — Bevesznek!

(Ilkához megy s gyöngéden balkezén fogja.)

Perjelnő. *(Számtalán Ilkához megy s jobb kezén fogja.)*

Sőt bevettelek

Én a perjelnő. Származásodat
S igazoló okmányodat mutasd fel. —

Ilka *(nagy örömmel telt el.)*

Kat. Ép velem is vannak mind íme s átadom! —
(nyújtja a perjelnőnek.)

Perjelnő *(átveszi és olvassa az iratokat.)*

Kat. Egyebünk sincsen.

Alex. *(Katalinhoz)* Oh — nyugodjatok! —

Margit Már itt vagyok. *(Katalinhoz.)*

Perjelnő Miénk vagy ím leányom! — *(Megcsókolja Margitot.)*
Nem távozol s távoznod nem szabad.

Ilka. Nem távozom, távozní nem tudok.

Margit és Alexandrina *(megcsókolják Ilkát.)*

Perjelnő. Szegény, vagy bár dúsgazdag, itt egyenlők.

Kat. Leányom! elhagysz? én nem hagylak el! —
Hisz én neveltelek, — óh nélküled
Az egész nagy világ üres nekem! —
Egyedüli vigaszom, örömem,
Te voltál, — kebled fogta jajjaimat
Fel. — Hát kinek sirok jövőre majd, —

Ki hallgat meg panaszaimban, és
Ki ápoland, ha végerőm elhagy? ! —

Perjelnő. Mi! — Maradj nálunk, — itt majd sirni sem fogsz, —
Vigasztalunk mi! —

Kat. *(hívvel.)* Meglakom a fák
Oduiban is! —

Perjelnő. *(Jobbra mutat a kertben.)*
Nézd amott a lak
Üres néhány nap óta, mert kihalt
Előbbi lakosa, Bod Ágnes asszony
Zarándoknő. Foglald el azt utána!

Katalin. Boldog leszek körültetek kegyes nők!

Margit A mit fivéremtől ma kaptam, azt
Zárdánknak adom, ez asszony nevében.
S ezen fölül
(Katalinhoz.) Folyvást gondolkodom
Jövőről.

(Nagy harsonázás hallatik.)

Perjelnő. A király vagy a királyné
Jön. — Óh! *(Alexandrínához.)*
Siess megnyitni minden ajtót, —
S cseңgess, hogy a nénék lejöjjenek mind.

Alexandrina *(el balra, s maga után inti Katalint és Ilkát,
a cseңgetés hallatszik.)*

Katalin és Ilka. *(Kezeit csókolva a perjelnőnek, követik
Alexandrínt.)*

Perjelnő. Menjünk elébök édes jó leányom. *(Margithoz.)*
(Be balra.)

Margit *(utána indul.)*

Negyedik jelenet.

Marcell és Pál *(be balról.)*
Perjelnő *(Pál után jó.)*

Pál. *(Meghajtja magát Margit előtt, és a perjelnohöz titokban.)*

Jöjj vissza. A királyi pár ide

A kertbe jő, meglepni Margitot.

(Minden apáca jő, s jobbról félkörben állanak, tisztelegve bókolnak Marcell előtt, s azonnal kezdik az üdvözlő kardalt.)

Felséges asszonyunk s királyunk! —

Lelkünk örömével fogadunk. —

Üdvözlünk hódolattal

Hálás karének által. —

Atyánk s anyánk ti vagytok, —

Folyvást kérjük reátok

Az alkotó áldásait.

Hallgasd meg ég leányaid!

A nemzet és a haza,

Velünk sohajtva kiált:

Kegyed sokáig tartsa

A legkegyesb király-párt!

(Ezen dallam alatt bejönnek — a zárdából:)

(Béla király Kunigunddal, Ottokár Máriával, Ottó Sabinával, Uhlrich Adelháid udvarhölgygyel, Tamás, Pál, Herrand, Mózes és Fernando s két udvári szolgál. A karének után Erzsébet perjelno Margit és Erzsébet nőnikékkal kézen fogva, Olympiás Margit nénével szinte kézen fogva lépnek a királyi pár elé.)

Perjelno. Felséges apostoli nagy király s királynő!

Legmagasabb és legkegyesebb jóltevőink! —

Mindnyájan hálás gyermekeitek,

Üdvözlünk benneteket! — Boldog a

Perc, melyben ime meghajolhatunk

Előttetek, 's magasztalhatjuk itt

Azokat, kik valamint a bal, úgy

A jobb sorsban! — a ténynek legfőbb polcain,

Mindenkor meghódolnak a világ

Királyának! *(A közeledett nénék elkezdve a perjelnotól mind kezét csókolnak Bélának és Máriának.)*

Ottokár. *(Bélához.)*

Felséged! mondhatom,

Hogy meglepett e látvány, s köszönöm nagyon,

Hogy láthatám a Mária szigetjét,
És benne láthatám e szent helyet.

(*Margit néne, Erzsébet, úgy Margit nénikék, Kunigundához és Sabinához csatlakoznak, s együtt igen szívélyesen, örömtelven társalognak.*)

Ottokár. Csak egyet kérek még: -- leányodat,
A mindenütt dicsőített királylányt,
Szűz Margitot mutasd be nékem ez
Áhitatos nénék között. Hadd lássam őt!

Béla. Leányom Margit! — Ő felsége a (*Ottokárt mutatja be.*)
Csehek királya jött személyesen
Megismerhetni téged, — ő rokonság!

Margit (*mély tisztelettel lép Ottokár elé.*)

Béla. Fiam és bátyád Béla herceg, az ő
Onokahugát, Brandenburgi néven
Kunigundot, fenséges herceg Ottó (*bemutatja Ottót*)
Leányát eljegyezte már magának.

Margit. Istennek adok hálákat, hogy e
Magas rokonság ily fényes, hatalmas
Szövetségeseket nyújtott atyámnak és
Az annyi szenvedett magyar hazánknek! —
Szívemből üdvözöllek nagy király
S királyi herceg! —

Ottokár. Örülök, hogy azt,
Kit Európa összes ajaki
Hirdetnek ritka nagy erényei
Miatt, szemeimmel megláthatom!
Bámulva látom a dicső királylányt,
Ki a világnak minden kincseit,
A méltóságok polcait, szerencsét,
Aranyat, selymöt, bársonyt, csillogást,
Uralmat és hatalmat, főbb tekintélyt
Megvetve, sőt egy ily külső alakkal,
Mely csak csodákat mivelhetne künn,
Még önmagát is megtagadva, mond le

Mindenről, a mit földi életünk
Csak adhat.

Margit *(a nem tetszés hangján)*

Kérlek — óh! — felséges úr!

Ottó. Ez aztán a valódi hivatás. —
Nem azért jönni, szolgálgatni az
Oltárt, hogy ott a nyomorú kitartást
Szerezzük meg, s még e mellett hatalmat
S ha sikerül, fényt, kincset, élvezet —
Szegény völtunkra is csikarni ki
A sorstól, — nem! — hanem lemondani
És megfáradni e világot, ön-
Magát, még az anyagiságot és
Osupán a szellemi tökélyre föl-
Hatolni! — Ő fensége a királyi
Palota helyett, a szűk cella négy
Falát, — palástok bibora helyett
Csak e silány fehér gyászt vette föl, —
Uralkodhatnék, s itt alattvaló.

Mária *(Bélára borul.)*

Béla *(könyeit törli.)*

Ottó. Egész országok szolgálnák, — nem! ő
Szolgálja még az utolsókat is, —
Szegény és nélkülöz, — jobb öltönyét
Is másnak adja mind, — nem ismeri
Az élvezet, — a föld vigalmai
Helyett, a föld bűnét vezekli le

Margit *(neheztelve.)*

Végezd szavaidat, mert bántanak.

Ottokár. Ez alak! óh! — ily s ennyi báj, melyet
Még e rideg, önkínzással tele
Elzárt élet s ez elfedő kopott
Ruhák sem képesek letörni, vagy
Homályosítani, — sőt bel-erényeid
Küljellege, mely rajtad át s előmlik,

Angyallá tesz, az ég és a föld angyalává! —
 Nem is tudom, — érzelmimet miként
 S hogyan fejezhetném ki! —

Margit *(szomoruan.)* Oh, ne sérts
 Tovább! — szünjél király, felséges úr! —

Ottokár. Bocsanat! elragadtatám, — csak annyit
 Mondok még, hogy a hír nemcsak igaz, —
 de a valót is
 Megkevesítve adja csak elő, — a ki
 Megláthatott, csak az foghatja föl
 Lemondásod nagyszerűségét úgy, a mint kell. —
 Bocsaess meg — óh kérlek! — nyíltságomért! —
 Hát ez apácácskák? *(Margitot és Erzsébetet értve.)*

Béla *(elérzékenyülve.)* E kisdeded ugy-e,
 Kérded király? — ismerd felséges úr
 Ezeket is! — im e nagyobbik: Anna
 Leányom gyermeke, — az oroszok
 Hercege, Rátiszláv az atyja, — e kisebbik,
 Első szülött fiam, ötödik István
 Ifjabb magyar királynak kis leánya, —
 Erzsébet nénike, — ez *(Margit nénikét értve)*
 Szinte Margit.

Ottokár. Hogyan? — három királylány egy családból?!

Béla. Tudod felség, mit szenvedtem magam, —
 Mit szenvedett országom, nemzetem? —
 Mennyit s miként küzdöttünk, — mennyiszor
 Hívtuk az Istent rendkívüli sok segélyre?! —
 A végsőkből segített föl; — siettem
 Aldozni azt, mit legkivált szerettem! —
 S jó gyermekim is példámat követték.

Ottó. Ez bámulatra méltó! —

Ottokár. Amde felség! —
 A többi nem rokon?

Béla. Nem!

Mária.

Ez idősebb

Néne: Olympiás, — ő mesternője **Margit**
 Leányunknak s özvegye néhai Budamér
 Tamás grófnak, — leánya ez, ki szinte
 Kisded korában jött zárdába itt. (*Erzsébet nénikét*
mutatja be.)

Ottokár. Tehát magyar hölgyek s előkelőbb
 Családok gyermeki, mind, — nem?

Mária.

Kevés

Kivétellel! (*a perjelnőhöz*) kérlek, mutass be néhány
 Nénét a királynak s a hercegeknek.

Perjelnő. Jer, Ágnesünk! (*előlép egy néne*). idéb! — ez
 szolganők,

Különösen **Margitnak** szolganője.

Margit (*örül, hogy bemutatott Ágnes, hozzá megy, karon
 fogja, félrevezeti s megcsókolja.*)

Perjelnő. A többiek (*indul a félkörben álló nénék felé*)

Mária, Ottokár, Ottó és Uhlrich (*a perjelnőt kísérik.*)

(*Perjelnő sorban mutatja be a nénéket.*)

Alinka néne, Ajkai uram

Leánya, — Ágnes néne, Somogyi

György ur leánya, — Katarina néne,

Senye ur lánya, — Helén néne — ez

Elián néne, — Margarita, Makon

Vezérének leánya, — Benedikta,

Toboli Bules leánya, — Erzse néne,

Serennai László grófnak leánya,

Sabina néne, Felhéviz Donát ur

Leánya, — Erzse, Badeboray

István leánya, — Ágnes, Berki Pál

Az atyja, — Stephana, leánya Pousa

Urnak, — Frosina néne, Nyitrai

Jakab az atyja. Judit, Hyppolit

Gróf, itt ez Lúcia, Veszprémi Ottó, —

Cecilia, Veszprémi Mózes ur

Az atyjok, — Alexandra, Raky Sándor

Ur lánya, — Benedicta, Kanak István
 Ur gyermeke, — Katalin, Váradi
 András uramnak lánya, — Candida,
 Garai ur az atyja, — Nyitray
 Melán uram leánya, Anna néne, —
 Margit, Bosányi ur, — Erzsébetünk,
 Gróf Adrián, — Katalin néne a
 Somogyi Márk urak leányai, —
 Erzsébet, Salonni gróf, — Mária,
 Mihály úr és ez Kunigund, Bögöldi gróf, —
 Agatha néne, a Veszprémi András,
 Uraknak gyermeki, és Petronella,
 Leánya Tongai Péternek, — ámde
 Tán untatom felségtéket a számos
 Bemutatással?

Ottokár. Már tovább ne fáraszd
 Magad jó néne! — köszönjük, — sok is,
 Késleltettük foglalkozástokat. —
 Boldog nénék! — épült lelkem valóban!
 Kegyelet az, mi elfogott jelenleg, —
 Imázzatok a szent frigyért, mely én
 Köztem s a felséges magyar király
 Között, rokonság által kötöttet, —
 Imázzatok, — imáitok bizonyynyal
 Áldást hoznak frigyünkre majd, s vegyétek
 Szívesen azt, mit emlékül fogok
 Leküldeni. *(Meghajtvá magát a nénéknek, Bélá-
 hoz megy.)*

Béla. Kivánsz tovább mulatni

Még itt, — vagy távozzunk?

Ottokár. A kertet is,

Ha nem leendő terhedre, látni vágyom,
 Oly érdekes és vonzó minden itt!

Béla Örülök, hogy jól érzed itt magad, — *(a perjelnőhöz)*

Engedd meg, hogy kövessenek leányim!

Perjelnő. *(Margit nénét, Margit és Erzsébet nénikéket, a király- és hercegleányokat a szülőkhöz küldi.)*

S a b i n a. (*Bélához.*)

Atyám! — ő Felségének az arany
Halat is megmutatjuk? Enni is
Hoztam neki, — menjünk oda hamar!

B é l a. (*Mentőkben.*)

Legkedvesebb helyem ez itt, — csak itt
Vagyok boldog. —

Ottokár.

Méltán!

**Béla, Mária, Ottokár, Ottó és az egész kíséret; Margit,
Margit és Erzsébet herceglány apácaikkal együtt el jobbra
a kertbe.)**

Ötödik jelenet.

Perjelnő.

Dologra menjünk

Nénék! — Alexandrina! te itt maradj
A kulcsokkal, míg ő felségeik
Majd vissza fognak jönni, és ha jönnek,
Csengess. — Kövessetek! (*A zárdába, a nénék
mind utána.*)

A l e x.

A napi rend

Egészen megzavarva. De ilyen
Magas és méltó vendégek miatt,
Kik épülődtek is, nem fogja rossz
Néven venni az Úr!

Katalin és Iika (*jönnek balról.*)

Katalin. (*Alexandrinához.*) Szeretném a királyt,
A két királyt s királynét látni, most
Mondá Perjelnő asszonyunk, hogy itt
Félrebb vonulva megláthatjuk őket.

A l e x. Majd erre jönnek vissza, — üljetek
Le, — őket várom én is.

(*Mind leülnek a zárdajátó melletti padra.*)

I i k a

Óh be bájos,

Be szép karénekkal fogadtatott
A király! —

- Alex. Igy szoktuk fogadni őt
Mindenkor, csakhogy uj meg uj szöveggel;
Alapítónk ő. — Gyakran itt van, — ez
Kedvenc helye. — Ott látszik nyári disz-
Laka. — Ott tölt huzamosabb időket
Többször. — Hisz itt van lánya, onokái;
Kiket mondhatlanul szeret, — körültek
Van legszivesebben. — Határtalan
Részvét — s kegyelmekkel halmozza el
Őket. Csak most két éve, hogy ujabb
Adomány-oklevélben több jeles
Birtokkal ajándékozta meg e helyet.
- Kat. Csodálatos, hogy egy királyleány
Oly sok kényelmet elhagy e komoly
Szigoru életért! s hogy a királyi
Szülők is abban megegyezének! —
- Alex. Ép a szülők akarata, — mi több:
Szent fogadalma, hogy Margit apáca legyen. Őt
Még anyja méhében az ur szolgálatára
Ajánlták fel szülői.
- Tika Hogy s miért?
- Alex. Igen fontos okuk volt. — Tudhadd asszonyom, —
Akkorbeli vagy, — mit követtek el
E honban a tatárok. —
- Kat. A gonosz
Istentelen nép! — óh hogyis ne tudnám?! —
Eleget bujtunk, rejtőztünk előlük! —
A kit elérték, azt mindjárt leölték,
A gyermekeket csúf gyermekeik által
Ölették le csupán játékból, — és a nőket,
Kutyafejű nejeik szenvedélyből
Kinozva, mészárolták le könyörtelen
Vadsággal. Kik templomba menekültek,
Ott égették meg őket. — És vadászni
Jártak ki az erdőkbe, ligetekbe,
Berkekbe, bozótokba, s a kit ott

Rejtőzve megtaláltak, az halál-
Fia lett, — későket szívébe döfték,
S a felszökелlett vért szopták ki kéjjel.

Alex. Ne — óh! ne mond tovább jó asszonyom! —
Borzadok hallani. — Tehát e szörnyek,
Midőn ezelőtt vagy husz évvel itt
Batu Khán — a fő Khán Oktájnak öccse —
Peta és Kajdán alkhanok alatt sokan,
Ötszázezen pusztítottak galádul, —
Magyarjaink között az egyetértés
Hiányzott s a kellő rendelkezések
Mégkéstek. Így történt, hogy a magyar
Hadseregek meggyőzettek s mind szétverettek.
A vad tatár ellentállásra sem
Talált, — kivéve vagy pár erődöt,
Kénye szerint foglalta el a hont, — rabolt, —
Az életet kioltva, csak halált hagyott
Nyomában. Futni kénytelen vala
A király. Elsőben csak a zniői
Nagy várba ment pihenni, — de veszélyt
Látván ott, elvonult tovább Pozsonyba,
Onnan az álnok osztrák herceg, Fridrik által
Hivatván, átment a hamburgi várba,
Hol a királyné s fia István is valának. —
Itt Béla, Fridrik által megraboltatott.

Kat. Egy herceg által?

Ilka Óh a jó király!

Alex. Kiszabadulván innen, a királynét,
Fiával együtt a csanádi és
Aradi prépostok kíséretében,
Elküldé Spalatóba, maga pedig a
Dráva folyó mentében tartózkodva, egy
Ujabb sereget akart összeszedni.
A nyarat Seggüsdön, Sümegen és
Tihanyban töltve, miután segélyt
Sehonnan, sem kapott, s Kajdán tatár-

Vezér is üldözőbe vette, — télre
 Maga is Spalatóba ment a nádor Arnold,
 Dienes bán, László országbíró,
 Csák Máté tárnok, Orland főlovász-
 Mester kíséretében. Üldözé
 Itt is Kajdán, és végre a trawi
 Polgárok közt találta fel nyugalmát.

Kat. Elvégre mégis hát találhatott
 Jobb embereket! —

Ilka. Jó polgárokat! —

Alex. Csoda-e hát, ha ennyi sok veszély,
 Nagy veszteség, sok szenvedés után,
 Elvesztve még a klissziai várban
 Két kiskoru leányát: Margitot,
 Katalint, — szent fogadalmat teve:
 Hogy ha azon méh-magzat, mellyel a királyné
 Viselő volt, leány lesz, azt az úrnak
 Áldozza föl, s zárdába szentelik
 A szülők, — csak szabadítsa meg Isten e
 Hont a tatártól, — és a nemzetet —
 A félholtat támassza föl, segítse
 Még lábra, — engedje, hogy a magyar erős
 Legyen mint volt s a félvilág uralja. —
 Meghallgatá az úr.

Kat. A fogadalmat
 Fölvette menybe.

Alex. Ügetáj a fő Khán,
 Ki ránk küldötte a tatárokat,
 Kinos nyavalyában halt meg, s halála
 Pusztító lázadásba verte föl
 A csorda népet. Ennek hallatára
 Batu Khán, Oktáj öccse rögtön útnak
 Indítá éktelen hadsergeit
 Mind vissza Ázsiába. — Jó királyunk,
 Miután a királyné, **Margitot**
 A klissziai várban megszülte volna,

Leghűbb kísérőivel, kik sehol
 Sohasem hagyták el, sietve jött
 Haza. De borzasztó képet talált
 A hon színén! Mert minden pusztá volt. —
 Szörnyű! — tizenöt mérföld távolon
 Egy ember élő, csak alig találkozott.
 Tudom, az éhség volt legiszonyúbb, —
 Több halt meg éhen, mint tatár kezek
 Által. — Még most is rémülök, ha rá
 Csak gondolok. — Alig tudék egy este
 Megmenekülni egy rém arcu torz latortól,
 Ki mézsárszékre fogott volna el.
 Emberhúst mért ki. Már nyolc szerzetest
 S mint hallám — hatvan gyermeket kivágott. —
 Egymást ették az emberek.

Kat.

Ne mond! —

Hadd el! — S még is csodásan megsegíté
 Az úr Bélát, ki újra alkotá
 A hont, a nemzetet. — Él a magyar, —
 Áll ím Buda! — De ő is teljesíté
 Fogadalmát, — mert **Margitot**, mihelyt
 Négy éves volt, a veszprémi szüzekhez a
 Zárdába vitte anyja Mária,
 Olympja nénével, ki vele is
 Maradt, s van máig is. Nem volt utóbb
 Elég ez még. Tizenkét év előtt
 Ez új zárdát emelte Mária
 Tiszteletére, s Mária nevet kapott
 A sziget is, — előbb Nyulakszigetje
 Néven volt ismeretes. E kolostor
 A domokos-nének rendjének adatott
 Át. Margitot csak tíz éves korában
 Hozatták Veszprémből ide szülői
 Több nénével, kiket maga kívána.
 Magam is egyik a szerencse lánya
 Voltam. Két év multával már tizenkét
 Éves leve Margit, s szent esküjét
 Le is tevén Umbert atya kezébe. — — —

Alex.

Hogy itt van. Akkor hozta jó atyám
 Magával és nekem, midőn a tenger
 Mellékét járta meg. Akkor kicsiny
 Volt; — én is az valék. De most milyen
 Nagy! — Elejénte csak üvegben élt; —
 Mindig nagyobb s nagyobbba tettük. — Ám
 De végre úgy megnőtt, hogy ide kellett
 Kihozni tóba. Atyám egy nagyon
 Szép tócskát is csináltatott neki; —
 S mert otthon mindig én tápláltam őt,
 Most is megismer, hozzám úszik és
 Eszik kezemből, — sőt meg hagyja fogni
 Magát! — oh hányszor össze-vissza verte,
 Lobicskolta ruhámat! — Hidje: érdekes.

Ottokár. Megnézzük! — hol van? —

Sabina. Oh nem messze itt
 Nehány lépésre van a tócska.

Béla. Menjünk!

Mária. Legyen öröme Sabinának is! (*Mind, kivéve Fernandót, el hátul balra.*)

Hetedik jelenet.

Fernandó (*észrevétlenül vonul vissza jobbról egy fa mellé.*)
Alexandrina, Katalin és Ilka (*balról a színszféken hátul állnak meg s a menet után néznek.*)

Alex. (*Katalinhoz és Ilkához.*)
 Na most megmutatok mindenkiket. A király
 Az, a ki most hajól a tó felé. (*Tovább is mutat és magyaráz halkán.*)

Fern. Kell is nekem az az unalmas állat. —
 Aranyhal, aranyhal, — ha sülvé volna. —
 De így egy akkora ólomkulaes
 Is többet ér tele tokajival.
 Százszor láttam már e halat s meguntam

Rég már tréfálni is fölötte. — És
 Ha szótlan áldogálok ott, vagy azt
 Mondják mindjárt, hogy semmit sem tudok,
 Sajnálják tőlem a kenyeret is, —
 Vagy azt: hogy immár mindenből kifogytam.
 Pedig az udvari bolondnak is
 Van ám határa. Neki sem jut ám
 Szünetlenül egy uj bolond eszébe, —
 Aztán meg egy nyomorult hal koránsem
 Kimerithetlen tárgy! — s hazudni folyvást?! —
 Az az örökös bár üres hazugság
 Is unalmas dolog, de vétek is. —
 Bár nálam ez nem úgy áll, — mert felőlem
 Akkor mondják, hogy hazudok, — mikor
 Kimondom az igazat. — A világ
 Csalódni kíván, rajta, csak csalódjék.

Alexandrina, Katalin és Ilka *(előre jönnek s az előbbi
 padra leülnek.)*

Fern. *(észrevéve a nőket.)*
 Úgy? — többen is vagyunk?! — Nő mind a három.
 Igaz ugyan, hogy nemcsak négy, de hat szem
 Közt vannak. — Semmi, — szoktak ők tizenhat
 Szem közt is olyan dolgokról beszélni,
 Melyeket méltó meghallgatni lopva. *(Háttra megy a
 famögé, folyvást magában beszél.)*

Kat. *(Alexandrindhoz.)*
 Ugy-e midőn idegenek, kivált
 Ha férfi-vendégek vannak, — tilalmas
 A kertbe jönni a nénéknek is? —
 Egyet sem látok im kivüled itt. —

Fern. Tán csak nem engem ért, — nem lát talán? —
 Igaz, bolondnak tarthat a világ,
 De elbolondítani ugyan soha sem fogom
 Őket. Bár mily vonzó legyen is arcom,
 Lelkismeretem is van. —

Alex.

Az is ok. —

- Különben is mi az egész napon
 Át elvagyunk foglalva mind dologgal.
- Kat. Tehát társalgásokra nem marad
 Idő?! —
- Alex. — — Minek is? — Min-magunkkal is
 Tilos a társalgás. Az örökös
 Mély hallgatás egyik és fő szabályunk.
- Fern. Nem élnék meg. — Hisz ép a fecsegés
 Hivatalom és könnyű kenyerem.
- Alex. Épen jó tudnotok előre is
 Szabályaink. — Ebéd után szabad
 Félóráig szép csendesen beszélni.
- Fern. A félórához én ebéd után
 Kettőt teszek, s szép csendesen elalszom.
- Alex. Az évben húst mi soha sem eszünk.
- Fern. A kenyérrel vagyok úgy. Itt egyet
 Is értenék velők, megeszem én a húst
 Az egész éven át, — a kenyeret
 Egyék ők.
- Alex. Bort mi soha sem iszunk,
 Csak a beteg kap az orvos szavára.
- Fern. Na már ebben nem egyezünk soha! —
 Ha én beteg vagyok, nem kell a bor. —
 Egészségben pedig, ha csak nagyot
 Nem ihatom, beteg vagyok. —
- Alex. Ima,
 Zsoltározás és szent elmélkedések
 Főbb dolgaink, — nemcsak nappal, de éjjel
 Után is egy és három órákor,
 Reggeli hatkor is a kóruson vagyunk,
 Zsoltosmázunk.
- Fern. Éjent a más világon
 Vagyok, s ha ép emerre cseppenek
 Történetből, álmomban is eszem
 Iszom.

Alex. Vannak még fegy-vezekeink

Is.

Kat. Kérlek mond! — Mi az?

Alex. A testnek egy
Önosterosztatása.

Fern. Jaj nekem! —

Még verni is! — Nálunk olaszhonunkban,
Még a rosztat sem igen verhetik,
S itt e báránycák szenvednek verést! —
Be jó, hogy apácának nem születtem! —
Ez ártatlan lelkek imázzák és verik
Le önmagukon a hozzám hasonló
Rosz naplopók bűneit! — Költözöm; —
Mert még utóbb engem bűncsontot is,
Ha meglátnak, cifrára kiporoznak. *(El jobbról.)*

Alex. Jönnek már. — Térjünk vissza. — Menjetek be! —
(Ismét a csengőhöz áll és csejget.)

Katalin és Ilka *(a zárdába mennek.)*

Nyolcadik jelenet.

Béla és Ottokár elül, — utánok Mária, — Marcell- és Pállal, — Otto — Kunigunddal, — Sabina, Margit, Margit- és Erzsébet nénikékkal, Adelheid, Mózes és Herrand együtt jönnek, az udvari szolgák utánok, mind balról hátul. Fernandó leghátul, mintha mindig velök lett volna.

Béla és Ottokár a szin elején balról, — Mária, Marcell és Pál szintén a szin elején jobbról állnak, a kíséret többi tagja a szin közepén hátrább áll, s mind a három csoport külön társalog.

Perjelnő *(a zárdából jó, és megáll az ajtó előtt.)*

Marc. *(Máriához.)*

A pápa feloldásával lehetne.

Pál. S az, ily fontos okoknál fogva kivihető
Volna.

Béla. (Ottokárhoz.)

Magam szinte ohajtanám, hidd el. De nagy
Fát mozgatsz jó király! — Sok akadály
Van ellenünk.

Ottokár. Házasságom talán

A legnagyobb. — De mint bizton tudósít
A bibornok, — felold a pápa engem, —
Csak ő hajolna kérelmemre. —

Béla. Ép

Ezt nem hiszem. — Ő már gyermek korában
Zárdába jött. — Itt élt, természetévé
Vált már a szent magány. Az esküt is
Letette. — Szilárd és ingatlan e szent
Föltéte. — Én tudom, hogy halni készebb,
Mint ebben engedni szülői bárminő
Reábeszéléseinek, tanácsinak.

Ottokár. Király! — szerelmem annyira hevült,

Hogy elhatározám, miként neki
Adom minden vagyonomat, — tovább: —
Magamat és országomat uralmad
Alá vetem, csak eszközöld ki azt,
Hogy ő enyém legyen. — A pápai
Feloldást részéről is megszerezni
Én fogom. A jegyajándékokról lemondok,
Nő hozományok általán nem kellenek! —
Csak ő legyen enyém! — kérlek király! —
Tégy meg mindent, mi hatalmadban áll! —

Béla. Igéreted határt sem ismer. — Ám

Legyen. — Ha ő beegyezik, miattam
Tied Margit. Megis kísérlek im
Legitt mindent. (A perjelnhöz.) A zárda belsejét,
Szobáitokat, — a szép templomot
S egyebeket légy szíves megmutatni
Kedves vendégeinknek.

Perjelno. Óh ezennel! —

Béla Szemléljetek hát meg mindent belül. (A kísérethez.)
Az egész kíséret be a zárdába.)

Béla. Leányom, — **Margit** néne!, s Mária! —
Maradjatok velem! —

Mária és **Margit** (*maradnak.*)

Mária. (*Bélához lép s hozzá titkosan.*)
A cseh király
Vége??

Béla (*színte csak Máriához.*)
Igen! — Nem nyughatok. Igérttem.

Mária. Magam is.

Béla. Megkísértsük. (*fenn*) Margitom!
Jer közelebb hozzánk, — leányunk — gyermekem!
Jer!

Margit (*Béla és Mária közé áll s mindegyiket kézenfogja.*)
Anyám! jó anyám! — be jól esik
Csupán magunkra. veletek lehetnem!

Béla. Igen komoly kérésünk van! — Fogadj szót!

Margit (*megzavarodva.*)
Előre félek!

Mária. Oh ne félj! Leányom!

Margit Sugallatom elmondja, mit akartok.

Béla. Soha még ily erős okok, erős kötelmek
Nem hittak a világba vissza, mint most.
Tudod, hogy a tatárok szüntelen
Betöréssel fenyegetnek maig
Is, mert Nogáj khánjoknak megtagadtam
Két éve a házasság általi
Rokonodást. Csak a minél erősb frigy
Riaszthatná majd vissza őket. A
Bolgárok is veszélyes ellenink, —
Tavak is ép mikor a legesunyább
Csatákat vívtam Ottokár királlyal, —
Betörték, pusztítottak. Itt belül
A legszomorúbb állapot uralg. —
Az ifju királyt Istvánt ellenem

Bőszítik untalan. Saját fiam
 Fog ellenem belháborút vezetni
 Még. — Ennyi baj közt nem mellőzhetem
 A király, Ottokár ajánlatit.
 Már a pozsonyi béke öröme
 Tömérdék ajándékkal, drága sok
 Kincscsel jött tisztelkedni le Budára.
 S most ő a cseheknek királya, kéri
 Kezedet, és ha szót fogadsz, tied
 Minden vagyona. Országát s magát
 Uralmam alá helyzi. Ő hatalmas,
 Hadereje roppant s enyém leszen! —
 Nagygyá lesz a háza, a nemzet is.
 Tőled függ ím hát — boldogítani
 A hazát s nemzetet, — és a kötelmek,
 Melyek szorítanak ezekhez, a
 Legelsők. — De továbbá: nem vagyunk-e mi
 Szülőid, atyád és anyád? — Nekünk
 Is engedelmeskedni tartozol.
 S mi azt kívánjuk, hogy kilépj, királyné
 Légy.

Mária. Margit! — oh kérlek! — hajolj atyád
 Szavára, — az okokra, melyek oly
 Nagyok, — hajolj kérelmeimre is!

Margit. Atyám! s anyám! — én sokkal tartozom
 Nektek, — de szót fogadni ott, ahol
 Parancsotok szent esküm ellen áll,
 S fogadalmaimat töretné meg, soha
 Sem tartozom. Sem téged jó király,
 Atyám! uramnak, s téged jó anyám
 Urnőmnek, el nem ismerlek, nem is
 Fogadlak el. Maga az üdvözítő
 Szava: „Ki atyját és anyját miattam
 Nem hagyja el, nem érdemes követni
 Engem.“ Tudjátok, mit feleltem akkor,
 Midőn hét éves voltam, és a lengyel
 Hercegnek akartatok eljegyezni, — és

Később, midőn Károly, Sicilia
 Királya kért? Akkor fiatalabb,
 Gyermekek valék, s volt már elég erőm
 A kísértetnek ellenállani, —
 És most huszadik évemben, midőn
 Eszem érett, haladtam utamon,
 Rajt' edzve vagyok, — essem el pulyán,
 Kislelküleg?! nem! — annyi kincse nincs
 A földnek! Elfeledni nem fogom
 Soha, mint kértetek kecsegtetőleg,
 Hogy szent fogadalmatokért az áldozat
 Legyek én! — Akkor az atya, anya
 Ohajtjeljes szavai gyöngé szűmben
 Édes hatást, kiolthatlant szülének, —
 Örömmel olvadtam erős ohajitokba.
 S nem bántam azt meg eddig. — Üdvemet
 Találom itt. Akkor szomorú volt
 A helyzet országodban és körülötted,
 Atyám! — Meg is nyugodtál sorsomon. —
 És most, midőn már minden jobbra fordult,
 A hálaáldozatot visszavennéd?! —
 Ne játszatok az istennel! Mulandó
 A földi szerencse. — Ti engem már az örökké
 Uralkodóval, a királyok összes
 Királyával jegyeztetek el! — Oh —
 A míg ez, a világ királya el
 Nem hágy, ne féljete, — de ha igen, —
 Bár minden szomszédodnak erejét, —
 A fél, s egész világét össze szedd is,
 Nem fog megmenteni soha sehol.
 Azért csak hagyjatok itt nyugton engem, —
 Királyné vagyok én itt is keblem fölött, —
 Uralkodom, pedig határtalan
 Itt *(keblére mutat)* mindazok fölött, mik ellenem
 Harcolhatnának.

Mária.

Oh szent Istenem!

(Könyeit törli.)

Béla. *(Könyezve.)*

Leányom! — vagy tán nem is az vagy már —
nyugodjál! —

Nyúlhatnék bár erőszakhoz, — de távol

Legyen tőlem! Határozatodon én

Megnyugszom.

Margit.

Ne könyezzetek! —

Kilencedik jelenet.

(Margit és Erzsébet néni ke jönnek a zárdából.)

Erzs. *(Futva Margithoz.)* Jó néne Margit!

Margit. Óh jöjjetek ég angyalai hozzám! —

(Margittal és Erzsébettel a színpadra megy.)

Mária. *(Bélához.)*

Hajthatlan.

Béla.

Itt misem használ. Előre

Tudtam.

Mária.

Van egy út még. Marcell atya

S a prépost is kísértsek meg. Talán

Ezek inkább hatnak rá. Jöjjenek

Le hozzám.

Béla.

Tedd, mit jónak látsz. De én

Többé egyet sem szólok a dologba.

Mária.

Kis Margitom jöjj kérlek. *(Margit néniéhez.)*

Margit_(néni ke) *(Máriához lép a színpad közepén.)*

Mária *(súg neki.)*

Béla.

(A színpad elején jár föl s alá.) Oh — dehogy

Háborgatom szegény leányomat.

Margit_(néni ke) *(a zárdai ajtón kisért.)*

Mária

(a színpad közepén járda.)

Béla.

Okai győznek. — Mit szememre hányt,

Pirulva hallám. Bár csak Ottokárt

Lehetne megnyugtanni valahogy!

Marcell és Pál (*jönnek a zárdából és Máriához lépve, vele halkán beszélnek.*)

Béla. Itt vannak már. (*félre.*)

Tamás (*a zárdából jó.*) Felséges úr! — király! —
Magas vendéged ő — a cseh király
Kérdez, miként rendelkezel tovább? —

Béla. (*Máriához.*)
Megnézzük a szomszéd zárdákat is. Úgy (*Marcell-
és Pálhoz.*)

Hiszem, ti még maradtok. — Azután
- Át jöjjetek ti is a nyári lakba.

Mária. (*Erzsébet nénikét kézen fogva vezeti magával,
Margithoz.*)

Margit! maradj! fogunk ma látni még!

Margit (*kezet csókol Bélának és Máriának.*)

Béla (*Máriával elül, Tamás utánok, kimennek a zárdaaajtón.*)

Tizedik jelenet.

Marcell, Pál és Margit (*a küszöbíg kísérik a távozókat.*)

Margit (*távozni akar.*)

Marcell (*Margithoz.*)

Maradj még jó néne! — beszédem van veled (*a
falon lógó csengőt meghúzza.*)

Pál (*Margittal halkán társalog.*)

Olymp. (*jó a zárdából.*)

Parancsolsz tán atyám?! —

Marcell. Igen. — Siess, —

A pérjelnővel együtt — csak hamar —

Le jöjjetek ti ketten.

Olympias (*be a zárdába.*)

Marcell (*Pálhoz.*) Ottokár

A cseh király soká fog itt mulatni még? —

Pál. Nem hiuném. Bár megeshetik az is, —
Csupán a körülményektől fog az
Függni.

Marcell. Ugy! értlek.

Perjelnő és Olympias (jönnek a zárdából.)

Marcell. *(A perjelnőhöz és Olympiáshoz.)*

Jöjjetek! Igen komoly
Teendőt bízta rám most köztetek.
Kell hogy jelen legyetek s a miben
Lehet, segéd kezet is nyujtsatok. —
Margit néne! — atyád vagyok a rendben, és
Mint ilyen, eddig legközelebb hozzád. — De a
Természetadta vérszülők iránt, —
Bármilyen szigorral 's teljesen tagadtuk is
Meg a világot, — mindig fenmarad
A hálás gyermek hű keblében egy
Bizonyos kegyelet, mely a vért vízzé át
Változni soha sem engedheti, —
Fenn marad egy hang, mely a negyedik parancsot
Folyton fölébreszti főgékony belsejében. —
Tudod jól, hogy mit értek. — Okait
Bőven előadá királyod és atyád. — —
Anyád a királyné parancsa, hogy
Elhagyd a zárdát, s házasságra lépj
A cseh királylyal.

Margit. Nem soha! — Mikép
Is ohajt engem ő, saját anyám
Megfosztani üdvemtől?

Pál. Jó leányom!
Gondold meg: oly ügy áll a szőnyegen,
Melyben egész önzőnek lenni nem szabad! —
A saját boldogságot itt alá
Kell vetni a közösnek. — Itt magyar
Ország, édes hazánk s a nemzet áll
Kérdés alatt. —

Margit.

Szabad akaratom

Nincs. Esküvei vagyok lekötve itt,
S esküszegő legyek? — Soha! —

Marcell.

Jó néne! halld: —

Igaz, hogy esküdet letetted, — ám-
De még a rend avató-fátyolát
Nem vetted föl. S ily esetben felold
A pápa egyszerűen. Az okok
Oly fontosak, hogy itt terem legott
A pápai feloldás.

Pál.

Semmi sem

Lesz akadályul.

Margit.

Inkább meghalok

Ezerszer, mint szent eskümtől elálljak! —

Perjelnő. Hajolj kérlek a legméltóbb okokra, —

Az igazolt szükség segély-jaját
Hallgasd meg! —

Olympias.

A legjobb anya szavát,

Parancsát — óh! — ne vesd meg.

Margit.

Még ti is —

Nénék! — ti is!? Ti mondtok ilyeket?! — —
Szülőim addig üldöznek hasonló
Kivánalmakkal, mig elvégre is
Eltorzítom magamat és levágom
Ajkimat, orromat s szemeimnek világát
Örökre megvakítom! (*Marcellhez*) Mond anyám-
nak:

Inkább hagyom száz s több darabra szét-
Szagatni testemet, s az emberi
Nemzetnek hordom minden összes átkát,
Mint hűtlenül elhagyjam eskümet,
Megtörjem a hitet, melyet az úr
Fölszentelt oltárára már letettem.

Marcell. Ez véghatározatod?**Margit.**

Ez! — s változatlan. —

És hogy valahára kísértetimnek is
 Vége szakadjon, — kérlek, óh atyám! — s nem is
 Bocsátlak el, mig nem határozol, —
 Avass föl engem ünnepélyesen,
 Add föl rám a fátyolt mihamarább, —
 Ma még, vagy holnap.

Pál.

Rögtön nem lehet.

Marcell. Tökélyes mintaképe vagy azoknak,
 Kik magukat már egyszer égnek szentelék,
 Vagy szentelendik. Jó, — legyen, miként
 Kivánod. — Csakhogy születésed és szülőid
 Jogos igénye, mit mellőzni nem
 Szabad, úgy hozzák azt, tudod, magukkal,
 Hogy e fölavatás csakis a kellő
 Fény- s ünnepéllyel történjék. Idő
 Kell ahhoz. Biztosítalak itt azonban,
 Hogy a legközelebb, az idén ránk jövő
 Pünkösöd harmad napján fölavatandlak.
 S most Isten oltalmában hagylak itt. *(Pállal el a
 zárdába.)*

Perjelnő, Erzsébet és Olympias *(kísérik őket.)*

Margit. *(a fal csengőjén harangoz.)*

V á l t o z á s.

A királyi nyárilak a szigeten.

*A szín egy fényes nyílt terem a színfenéken ki,
 díszes oszlopzattal a szabadba, hol a budai vár a
 hegyen, s alatt a Duna látható; a kert tisztás és
 lombos helyei között s fölött. A bútorzat kevés,
 de illetékes és fényes. Az oszlopzaton kívül két
 udvari szolgál, belül balról egy főbb szolgál áll
 hátul.*

Tizenegyedik jelenet.

- Fern. *(mellén tágitva, s nagyokat lélekezve.)*
 Ej-haj! — be jól érzem ismét itt magam! —
 Csakhogy valahára megérkeztünk ide! —
 Itt már egészen itthonosnak és
 Oly jóízűen — heh — oly édesen
 Találom kedves lényemet! — Amott
 A zárdá komor sirlegében az
 A néma csend s a mit halottam, — óh —
 Szép, igen is szép, épületes is, — de nem
 Véralkatom szerint van összeírva.
- Ottokár, Ottó és Ulrich *(a szin elejére jönnek középén
 jobbról a szabadból.)*
- Fern. Hátrább az agarakkal *(meghajtja magát a jöttek
 előtt, hátralép és a színenéken megáll, s
 kifelé nézgel a jobb oldalon.)*
- Ottokár. Ugy van ép. —
 Igazságtok van. Kunigund egy kellemes
 Alak, méltóságteljes, szende, nyájas,
 A trónra illő urhölgy, — mind igaz! —
- Ulrich. A hercegnő valóságos királynő! —
- Ottó. Annak neveltetett, — meglátni rajta.
- Ottokár. Tegnap jövének. Alig hogy láthatám, —
 Csak pillanatra, s e kirándulás, —
 Különösen az utolsó néhány
 Perc, nyújtott alkalmat beszédbe jutni
 Vele. — De mondhatom, hogy meglepett.
- Ottó. A Bélávali megkötött rokonodás
 Jó, de kevés. — Ha magad nőülsz innen, úgy
 Lesz csak tartós frigyünk. S e nőülésre
 Koránsem **Margit**, — Kunigund alkalmasabb.
- Ottokár. Bár Margitot ne láttam volna meg
 Előbb! — De oly rajongva kértem ott

Kezét. — S most Kunigundért kérjem az atyát! —
 Felöltő. — És könnyelműség jelét
 Adom.

Ottó. Ne aggódjál ezen. Nem első
 Vagy, kit Margit szépsége meg fogott.
 Nemes szívet tanusítál, midőn
 Képes volt hatni rád a szellemi
 Magasztosb lény. De visszavonulásod
 Természetesen igazoltatik
 Az által, hogy jobban fontolva meg
 A dolgot, **Margit** zárdaesküjét
 Nem óhajtod bontani, sem megsérteni.

Ottokár. Hátha igennel válaszolt s beegyezett
 Már ő?!

Uhlrich. Ném hinném, mert Károly királyt
 Is visszautasítá.

Ottokár. Akkor ő
 Gyermekek volt még. — De most!

Otto. Most szinte csak
 Ugy érez. Látjuk.

Ottokár. És ez a kosár!
 Ez is sért engem! — én — én Ottokár,
 Osztrák herceg — csehek királya, és
 Nekem kosarat adni!

Ottó. Legkisebb
 Okod sincs a neheztelésre. Nem
 Személyeden feneklik a kosár,
 Hanem csupán **Margit** szent fogadalmain.

Ottokár De hátha már Kunigund sem szabad;
 És újra tagadó választ nyerek!
 Hah! ez bősültre tenne, és nem állnék
 Jót, hogy frigyünk dacára is hadat
 Üzennék tüstint a magyar királynak.

Otto. Kunigund eljegyeztetése még
 Az udvaroknál tudva nincs, csupán

Szándék lehetne. Észrevételel
 Nem árt. Fernando itt van im! Ezek
 Jól ismerik az udvar titkait.
 Kémeled ki. Maradj itt. Mi távozzunk. (*el a jobb ajtón*)

Uhlrich. (*Ottóval jobbra megy*).

Tizenkettedik jelenet.

Ottokár. Fernando! jer közelébb! — jöjj! — fecsegyünk
 Látom van érkezésed.

Fernando. (*előre lép*). A magas
 Parancsra bátorodom; — épen itt henyéltem.
 Olyankor van szabad időm, midőn
 Uraim, asszonyaim okosabb
 Üggyekkel foglalkoznak, mintsem engem
 Ugráltatnának.

Ottokár. Én pedig okos
 Tárgyról kívánnék — ládd — veled fecsegni.

Fern. Ah! Felséged előtt a házasság kicsinység,
 Nem az okos ügyekhez tartozik.

Ottokár. (*magában*). Csipősen vág ez az okos bolond! (*fenn*).
 Hát a házasságról miért beszélsz
 Mostan? — hisz én

Fern. „Nőszülni akarok“ —
 Csak mondja ki felséged! — Én tudom.
 Világosan tudom. — De rossz helyen
 Kopogtatott benn — ott — a zárda zord
 Falai közt. — Azok mind égiek,
 Így is, úgy is, most is, jövőre is (*égre mutatva föl*)
 Ők mindig égiek, — nem úgy, miként
 Mi, szegény földiek! — Felséged itt
 A földgömbön lakik, — tehát a földön
 Kereskedjék. Mert megfordítva néz
 A szentírásba; — nem ott fenn az égben,

Hanem itt lenn a földön van hatalma
 És országa. De rendiben olvasva is
 A szentírást, így hangzik: „Add meg a
 Császárnak a császáret, s add meg az
 Istennek istenét. Margit az Istené,
 Kunigund a császáré (*Ottokárra mutatva*).

Ottokár.

Már mikép?

Kunigundnak van más jegyese már!

Fern.

Felséged, — senki más. Egy két elejtett
 Szó, — és Kunigund is elárulá egészen!

Ottokár. Hogy hogy?

Fern.

Nem vagyok ám én oly bolond, amint
 Hihetné. — —

Ottokár.

Látom, — és?

Fern.

Mihelyt a hir:

Hogy felséged csak Margitért eped,
 Körülfutott a kíséretben, — ő
 Le volt veretve rögtön, — egy szavát
 Sem halatta tovább. Később pedig, imént hogy
 Felséged oly szép nyájasan beszélt
 Vele, vidám lett. — Csalhatlan jel ez, —
 Aztán felséged is, — ne is tagadja, —
 Látom, leolvasom, le, hogy az ifjú
 Hercegnő — — — na — ha mondom, nem va-
 gyok olyan

Bolond, gyüge, mint azt formám mutatja.

Csak úgy s oly okosan is ellehet

Velem beszélni, mint akár melyik

Minister- és más böcs emberrel is, —

De gyakran odább látok a dologba,

Mint a kinek hivatalában állna. —

Nehogy a sok csakugyan sok legyen.

Felséged engedelmeiből tovább.

Hordozkodom. — Ha netalán olyat

Mondtam, mit más ki nem mondhatta, ez, (*csörgőjére*)

Ez (fövegére), és ez itt (buzogányára mutat) ne-
mes jelvényeim
Kimentenek. — (mélyen bókolva) Felséged hódoló
Szolgája! (középen el a szabadba.)

Tizenharmadik jelenet.

Mária, Adelhaid, Marcell, Pál, Uhlrich és Ottó.

Ottokár (magában.) Véggépen kijózanodtam
A zárda ábrándteljes nymbusából.
Ellebbent a mámor ködfátyola,
Tisztában áll előttem helyzetem.

Mária. (a bal ajtóról jő).

Adelhaid. (utána és a bal ajtó közelébe jár fel s alá.)

Ottokár. (méltósággal hajtja még magát Máriának.)

Mária. (csekélyebb bókkal fogadja Ottokárt.)

Marcell és Pál. (középről s a szabadban balról jönnek,
megállnak a szin fenéken balról.)

Mária. (Marcell és Pálra tekintve, csupán Ottokárhoz.)
Azonnal értesítlek.

Ottó és Uhlrich. (a jobb ajtóról jönnek s ahhoz közel meg-
állva, mélyen bókolnak Máriának.)

Mária. (Ottó és Uhlrich bókjait fogadja).

Ottokár. (bók által válvá meg Máriától, kiindul és csak
Ottóhoz, Uhlrichhez.)

Megjövénék

A végeredmény hírnöki: (Marcell és Pált mutatja
titkon.)

Ottó. (Ottokárhoz.) Van-e
Szükség reá?

Ottokár. Nincs semmi már!

Ottó. Tehát

Csak rajta, — gyorsan az újabb művekhez!

Uhlrich. A hársak alatt sétál ott az ősz

Király, Sabinával — s tán (kinéz vizsgálva.) Ku-
nigunddal is.

Ottokár. Menjünk mindhárman oda. *(el középen kai, szabadba jobbra.)*

Ottó és Uhlrich *(utána)*.

Marcell és Pál *(mély bókkal tisztelegnek Ottokárnak s kíséridek, midőn azok kivonulnak)*.

Mária *(Marcell és Pálhoz)*.

Jertek! — ah! —

Alig birom bevárni már a hirt!

Pál és Marcell *(előbbre lépnek)*.

Pál. Bocsáss meg — óh! — felséges asszonyunk! —
Megkéstünk, mert aggódtunk: hogy mikép
Adjuk tudtadra úgy a hirt, hogy az
Minél kevésbé hangolja le jobb kedélyed. —

Mária. Tehát nem engedett, — most sem hajolt? — —

Marcell. Nem — egy hajszálnyit is! —

Mária. Mondtátok-e,
Hogy én parancsolom? —

Pál. Igen! —

Mária. Nos — a
Válasz mi volt rá?

Pál. Margit választát
Ne kívánd tudni felséges királyné! —

Marcell. A kétségbeesés szavaival felelt.

Mária. Az Istenért! — tán — még — —

Pál. Megnyughatol
Felség! —

Marcell. Mert őt is megnyugtattam én.

Mária. 'Sz legkevesebb erőszakot sem akarunk.

Pál. Nem is követné áldás, mert soha
Sem lenne boldog.

Mária. Mentsen Isten attól!

Marcell. Rendén van nála minden. — Ő könyörgött,
Kért ünnepélyes felavattásaért, —
El sem bocsátott, míg a napot is
Ki nem tüзем, — 's békében hagytam ott.

Mária. Szegény jó gyermekem? — ha már ez így
Van elrendelve, boldog ott legyen! —

Pál. Örülök felség! belenyugvásod felett.

Marcell. Aggódtunk.

Pál. Hogy ha neheztelni fogsz — —

Mária. Nem! épen nem! — De fáj, — s zavarban is
Vagyok.

Marcell. Mit mond majd ő felsége, jó
Királyunk?!

Pál. Még kegyét vesztiük.

Mária. Ne hidd! —

Hisz ő követett mindent el legelsőbb, —
S haszontalanul. — Mit tesz Ottokár,
A követelő, lobbanékony ember?!
Még visszavonják Béla jó fiamtól
Ottó leányát, — a frigyet törik meg.

Pál. Minket gyanusít majd elsőben is.

Marcell. Azt mondja majd: mi, mint egyháziak —
Inkább ellenkezőre birni vágytunk.

Pál. Hogy rémítettük, — esküje körül
Rajongani hevítettük.

Marcell. Világi
Tekintélyt jobb lett volna küldeni.

Pál. Célt az sem érheti! —

Marcell. Mi mentve volnánk
A gyanu alól.

Mária. Im jó! — férjem is
Vele! örömben!

Pál. A sikert hiszik.

Mária. Ah! mint adom tudtára rögtönözve
Előkészületek nélkül?! —

Pál. Hallgatni jobb
Lesz most.

Mária. De tudja, hogy ti hoztatok
Hirt, jelen is vagytok. Jót sejt nagy öröme,
S ő tüstint fog emelni kérdést.

Pál. Mindegy. — Itt a
Választ halasztani kell. —

Tizennegyedik jelenet.

Középen s a szabadban jobbról jönnek Béla és Ottokár, Kunigundát közben és kézen fogva, — Ottó és Uhlrich szinte így Sabinával, Tamás és Mózes együtt, ezek után Fernandó, végül udvari szolgák, kik az oszlopszaton kívül maradnak. Kölcsonös tiszteltbókók után:

Mária. (magában.) Iszonyú zavar! —
Ránézni réstellek. —

Béla. Halljátok! — im —
Nagy az öröm, — nagy ünnepet ülünk! —

Pál. (Magában.)
Borzasztó! —

Marcell. (Magában.) Most inkább a föld alá
Búvnék! —

Pál. (Máriához csak.) Irtózatos lesz a csalódás. —

Béla. Királyné — Mária! — jöjj hitvesem! —
Fogadd. — — (Máriához vezeti Ottokárt és Kunigundot.)

Mária. Tán — — (Meglepetve.)

Béla. Igen a magas királyi párt! —

Mária. Ah! —

Béla *(fennebb hangon.)*
 Az osztrák herceg, frigyesünk — második Ottokár —
 Rokonunk, a csehek daljás királya —
 Ő felsége, — magának eljegyezi most
 Itt! Kunigund hercegnőt, — kedves onokánkat!

Mind. Éljen az új királpár! —

Mária. *(Örömeben kitörve.)* A vők legmagasbja
 S legkedvesebbje, felség — vöm, fiam! —
 Keblemre! — *(Ottokárra borul.)*

Béla. Harsongó zene, harangszó,
 És a háromszin hirdesse az ünnepet,
 Mely az uralkodóra, szép hazánkra,
 Szeretett nemzetünkre meghozá
 A jobb jövőt, az áldást és szerencsét. —

*(Hallik a szigeti zárdák s a főváros harangjainak
 szólása.)*

Herrand. *(Középen balról jő, előre lép s a felségek előtt
 magát meghajtja, hívólag.)*

Béla. Menjünk az ünnepélyhez!

(Kivülről hallik vig induló harcias zenével.)

*(Béla, Máriával ül, — Ottokár, Kunigunddal
 utánok, — Ottó, Sabinával, — Uhlrich, Adel-
 haiddal, — Tamás, Pállal, — Mózes, Marcel-
 lel, mennek középen ki jobbra.)*

Fern. Menjek-e?

Hogyis ne mennék?! — hah! — eszem, iszom
 Ma torkig! — elemeimben vagyok!

(A zenére lejteget, de egész illemmel és csinnal.)

Egyik udvari szolga.

Fernandó úr! — be vig! —

Fern. Hiszem! — ma még
 Titeket is barátimnak nevezlek *(tovább lejt.)*

Kling, klang, — csak rajta, harangozzatok! —
Ma még magam is megházasodom.

(*A zene dallamát dalolva finoman, és lejtve megy ki a
menet után.*)

Másik szolga.

Kivált

Ha házi togságba vetik majd még ma is.

Jegyzet. IV. Béla unokájának Kunigundnak s férjének II. Ottokárnak fiától, II. Vencel szinte cseh-királytól, született **Cseh Vencel**, ki — miután III. Endrében 1301. Árpád fiága kihalt, első ült Árpád véréből leány-ágon 1301-ben a magyar trónra.

Z Á R S Z Ó.

A királyok, főpapok, hősök, sok főúr,
Félre itt vonultak a világ zajától,
Harcaik tusait e magány csendjében
Áhitat között kinyugodni, — és az istent
Itt imádni, dicsérni — s így megnyerni kegyelmét:
Hogy honunkat — ezt az egyetlent — tartsa fenn Ő! —

Számtalan hű honfi s honleány tagadta
Meg mind önmagát, mind a világot végkép, —
Égieknek áldozták éltök virágát,
Nélkülöztek és imáztak itt örömmel,
Csak hogy istenünk, áldásait bocsássa
E nagy nemzet folyvást küzdő életére,

Vagy hét egyházzól*) magaslottak szép tornyok,
Itt a lombos fák közől, az ég felé föl, —
A kisebb s nagyobb harang csengett és zúgott
Majdnem óránkint, éjjel mint nappal egyre, —
Tudtul adván a Dunán át mindeneknek:
A szent Hórák kezdetét és megtartását.

Amint a karénekek dús áramát és
A zsolozsmák zengzetét elelsodorva,
Hangzá szét a csendesen hullámzó légkör, —
A mezőn, hegyen, völgyben munkálkodók mind
Térdre hulltak, s mély fohással mondták: — „Oh Ég,
Hallgasd őket meg, — semmitsd meg a bőszen ellent!“ —

---

*) Margitszigeten hajdan hét egyház volt: — 1. az érseki várban a sziget felső végén, innen sorban következve a 2. a királyi várban. — 3. a domokos-nőknél, — 4. a ferenciekénél, — 5. a premontrai kanonoknál, — 6. a cisterekénél, — 7. a keresztes vitézeknél.

Nagy királyaink hozták oltárra itten
Magzataik zsengéit, s a királyi sarjak,
Fényt, kincset, palotát, hatalmat, bíbort, kéjt, bájt
Megvetvén, böjtöltek, testeiket kinozták,
Gyászba öltözvén, a szolgáltnak szolgáltak,
Szűk és egyszerű cellákban fértek meg békén.

Ők az ártatlan lények, bűnbánatok közt
Esdeklettek, a netán boszút kiáltó
Vér ellen, kiengesztelni a teremtőt. —
Folyton zsoltároztak, hogy — ha bukott már a hunn
És avar, — csak Árpádnak vívmánya álljon
Fenn örökké, mint Sionnak tornya fenn áll.

Mig künn a koronás apák, fivérek, — fogytig
Vittak, — a régít foglalták vissza, — védtek
A birtat, — maguk s a mások vérét onták, —
Benn ezek, kik a honért feláldoztattak,
Itt vezeklettek darócban a diadalmért,
S hogy még ős Buda áll, nekik is köszönjük egyrészt.

És ezeknek szent porait tiprod, ha itt jársz,
Ember! — Nyomdokid nehogy szentségtelenítsék
E helyet! — Gondold át a mondottakat jól; —
Szentély volt, szentély maradjon végig e rom! —
Méltóságát tiszteld, ne sértsd. — Mulass, de
Hű kegyelettel járj az ereklyék e honában! —

Szemben, ott a dombon, Árpád sirja, — látod, —
Onnan őrökdi hatalmas szelleme itt is, —
Fenn emitt a várban, Szent István királynak
Jobbja védi a Hon-alkotó utódit
Hamvaikban is. — Könyörgésökre isten,
A világ királya rendelé el, tudd meg, —

Hogy: valamint László, a szent hős, megnyitotta
A hideg forrást, úgy e szent Jobb mutasson
Itt meleget, mely önkényt s foyvást magyarázza:
„Nem! — meg nem maradhat e magasztos nagyság
Elpusztult s hagyott bús állapotban mindig, —
Kell, hogy régi dicsfényét, jelen korunknak
Legtündöklőbb díszei villogtassák vissza, —
S édesgetve általok, zarándokoljon
E nagy emlékekhez a magyar, tömegben, —
Itt testben lélekben épülódjék és majd
Edzve, acél- s szirtként szolgálja, szeresse hazáját.“

Az ezer-nyolc-száz hetvenhatodiki árviz Margitszigeten.

Hazánk fővárosa körül többször pusztított már a Duna áradásaival és jégtorlaszaival. Egész a mai napig, csupán Margitsziget történelmét szellőztetve is, — úgy a régibb, mint jelen 19-ik századunknak több évtizedeiből is több adatot lehet erre felhozni.

Mig az apácák s a szerzetesek birták Margitszigetet, saját érdekükből legnagyobb gonddal védték magukat s javaikat a Duna veszé-lyes áradásai ellen. — És mégis, mint Ferrarius a 281. 282. lapon fel-hozza, egykor a Dunának áradása három napon át feküdt az apácák kertjén. — 1268-ban magasra dagadván a Duna, a víz az apácák udva-rára is betolult. — E veszély után Marcell atya, a domokos-rend tarto-mányi főnöke, meglátogatván az apácákat, — Margit néne, VI. Béla leánya ekkép panaszkodott neki: „Főtisztelendő atyám! — Mi az áradások miatt nagy veszélyben vagyunk, mert a Duna annyira kiáradt volt, mi-szerint a zárdába öntött s majd elhordta épületeinket.“ — És ugyanek-kor, még Marcell jelenlétében, újra s nagy hirtelenséggel öntötte el a Duna a szigetet annyira, hogy Marcell atya az udvaron volt farakásra kényszerült a víz elől menekülni.

Az 1838-ki árviz sokkal is ismeretesebb, emlékét sokkal is üdőbb színekkel elevenítette föl az idei csapás, semhogy azt részletesebben kel-lene ábrázolni. Ezelőtt 38 évvel, néhai József cs. kir. főherceg s orszá-gunk nádorának kegyelete, fáradozásai és költségelései folytán Margitszi-getet az árviz már szép, szabályozott, nagyszerű kert alakjában találta, — de abból egészen kivette, felszínét merő hegy-völgygé idomította át, — majdnem minden addigi áldozatot semmivé tett.

Jelen műnek homlokirata Margitsziget történelmét a jelenkorig ígérte előadni, tehát ezen legutóbbi csapást, mely Margitsziget rombolá-sában is oly iszonyu szerepet játszott, nem szabad érintetlenül hagyni, annyival is kevésbé, mivel a catastropha megelőzte ezen egész műnek saját alóli kikerülhetését.

Febr. 22-én rohamosan érkezett meg Budapestre is az árviz, mely óránként 5 cm. nőtt. Az állandó árviz-bizottság eleve megalakulván, nagy erélylyel működött. Menekülhetés végett falragaszok hirdették a magasabban fekvő helyeket.

Ekkor már Margitsziget is víz alá került.

Febr. 25. Az alacsonyabb helyeken Budán, Ó-Budán, a vízi- és rác-városban, Ujpesten a földszinti lakokból kiköltöztek, a boltok bezá-rattak, az utcákoni közlekedés csak csolnakon történhetett.

Margitszigeten a fürdő előtt másfél öl magas volt a víz, magában a fürdőben is másfél lábnyira, — a magasabb helyen fekvő vendéglőben a fürdő szomszédságában egy lábnyira, a kis vendéglőben és a villákban az első emeletig emelkedett.

Ember is vagy 40 szorult a szigeten, kik mind az alsó, vagyis a nagy vendéglőbe menekültek, hol a földszinti helyiségekben a vendéglős tehenei helyeztettek el.

Martius 26-án a fővárosi fő- és alpolgármesterek, főkapitány, építészek, az állandó árvizbizottmánynak több tagja, és számos mérnök tartottak szemlét Margitszigetben, az okozott károk megvizsgálására.

Majd három óra folyásig működtek s a következőket tapasztalták: A sziget, különösen felső része nagyon sokat szenvedett, de még sem annyit, hogy a kárt, — mint némelyek állítják, — milliókra lehetne tenni, — vagy oly mérvben, miszerint Margitsziget ékességei mind romba dőltek volna.

A fürdő melletti üvegházak a sok, drága és ritka virággal fölötté megrongáltattak, kivéve azon részt, melyben a legexotikusabb növények tartattak s melybe a víz be nem hatolhatott, nem pusztíthatott. A fürdő folyosóin sár és iszap, a fürdők tele moesokkal, törmelékekkel, a medencék helyeikből kiemelve, a padozat mozaikja kimosva találtatott. — Szobrok, virágvázuks s egyéb díszítmények megrongosoltattak.

Az ár és a jégdarabok, torlaszok sok fát kitéptek tövöstül, soknak kergét fosztották le, többet megcsontítottak. A nagy víz részint szelek alkalmávali hullámaival, részint az erős és gyors folyás rohamával a föld felszínét sok helyütt tetemesen kivájta.

A munkások lakai s a lövonatu vaspálya szétromboltattak, — a felszínt egy méternyi magas iszap fedte annyira, hogy mintegy negyedmilliónyi köbláb iszapot kellett lehordatni, hogy a sziget előbbi fényes virágzásába varázsoltathassék vissza, különben a nap heve által kiszáritandó iszap, futó homoknak, termő- s tenyészterő nélküli talajnak maradt volna ott.

Az épületek sok sérülést szenvedtek, de valami tetemes javításra szükség nincs.

A fürdőház szenvedett legkevesebbet, — bár felületes rombolás mutatkozott benne elég, — leginkább megrongáltatott a felügyelői lak.

Az összes kár mintegy 100,000—150,000 frtra számítható.

Mondják, hogy midőn a tulajdonos József cs. kir. főhercegnek fenséges neje, Clotild kir. főhercegnő ő magassága a szigetet meglátta, könyezett, — de ki nem könyezett volna látva azt, hogy a fővárosnak annyi élvezettel kínálkozott édene, az a nagyszerű és teljes virágjában díszelgett labirintja, a kiméletlen csapás által oly szomorú színbe burkoltatott! — — hála! — hogy koránsem gyász-színbe.

A jelen napokban úgy tekinthetjük Margitszigetet, mint a nehéz beteget, ki veszélyes nyavalyájából a gondviselés által kiragadtatott és igenis gyors üdülésnek örvend. — A nagylelkű pártfogónak szent célja és szándoka, mely parlagból alkotta a tündérszigetet, a már nem is vérző, hanem behegdt sebeket telhető erővel és oly gyorsasággal gyógyítja, miszerint a sziget ez évi május hó 15-kén ismét meg fog a nagy közönség számára nyitvatni s ismét régi fényében, díszében fogja szívélyes látogatóit gyönyörködtetni.

Az árviz elvonulta után ápril 17-kén husvét másnapján tartott meg a fővárosban a háladó istentisztelet.

Miután a Margitsziget alsó csucsanál az új hidnak lábai és az összeszorított partok, a jégnek, áradó víznek folyton és veszélyesen állják útját, kíváncsiságra, sőt mellőzhetlenné vált, hogy más oldalról oly megfelelő vízvezeték készíttessék, mely a bajnak még lehetőségét is elhárítsa, és jövőre Budapest, hol a nemzetnek annyi kincse fekszik, ily irtózatossá válna, részben végső pusztulásnak kitéve többé soha ne legyen.

ÉSZAK

Itt volt az érseki vár

Gépfőcs

Margit-főcs

Ki szálló híd

Felső vendéglo

Duna

A Királyi vár romja

Apáca zárdái rom

Perenci rom

Prémontrei rom

Duna

Pest partok

Itt jött volna
a magyar király

Budai partok

Alsó vendéglo
Itt volt a János király vára

Beszálló híd

Az új híd.

Margit-híd.

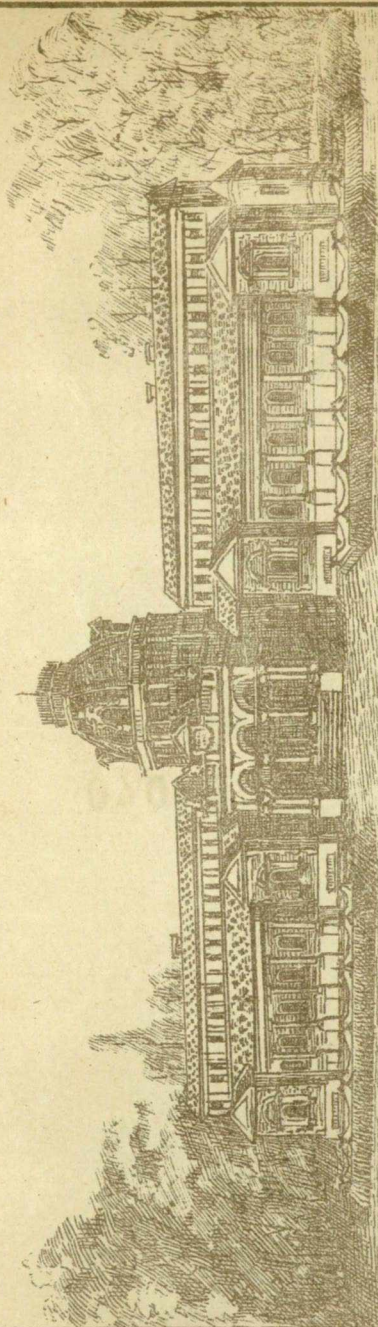
MARGIT SZIGET

JÁRMAI

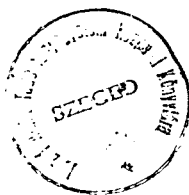
TER-KŐPÉ

IX.

MÁRGIT-FÜRDŐ, AZ ÚJ FÜRDŐ MÁRGITSZIGETÉN.

B

91040

